

T.C.
SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

7/30988
G.K.185

Sayı : 57058059-610
Konu : Soru Önergeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
(Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı)

İlgi : 29.06.2020 tarihli ve 43452547-120.07-669140 sayılı yazınız.

Bakanlığımıza intikal eden, Zonguldak Milletvekili Sayın Ünal DEMİRTAŞ tarafından tevcih edilen 7/30988 Esas Numaralı Yazılı Soru Önergesi'nin cevabı Ek'te gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Mustafa VARANK
Bakan

Ek: Soru Önergesi Cevabı

ZONGULDAK MİLLETVEKİLİ SAYIN ÜNAL DEMİRTAŞ'IN

7/30988 ESAS SAYILI YAZILI SORU ÖNERGESİNE İLİŞKİN CEVAPLAR

18 yıllık Ak Parti iktidarları boyunca, Zonguldak'ın hiçbir sorunu çözülmemiş, var olan sorunlara yenileri eklenmiştir. Yapımı yılan hikayesine dönen Zonguldak-Ankara, Zonguldak-Ereğli, Ereğli- Devrek, Filyos-Zonguldak yolları hala daha bitirilmemiştir. Yıllarca verilen mücadele sonucunda Çaycuma Havalimanı iç ve dış hat seferlerine geçtiğimiz yıl açılmış, ancak bu defa da, iç hat seferlerinde düzensizlik, rötat ya da iptaller yaşanması nedeniyle, Çaycuma Havalimanı'nın yine iç hat seferlerine kapatılması riski söz konusudur. Filyos Projesi'nin alt yapı çalışmaları halen devam etmekte olup bir türlü bitirilememiştir. 2008 yılında ihracat rekorlarının kırıldığı Kdz. Ereğli tersaneler bölgesi 10 yıldır atıl vaziyette bekletilmektedir. Özelleştirilen Erdemir ve SEKA gibi şirketlerde işçi sayısı azalmakta, bu şirketler yeni yatırımlar yapmamaktadır. Zonguldak'a dışarıdan da yatırımcı gelmemektedir. Zonguldak'ta alt yapı çalışmaları yıllardır tamamlanamamış, bazı ilçe ve beldelerde ise doğalgaz alt yapı çalışmalarına henüz başlanmamıştır. TTK'nın işçi açıkları yıllardır giderilmemekte, TTK yıldan yıla küçülmeye devam etmektedir. İşsizlikten ve çaresizlikten kaçak maden ocaklarında çalışmak zorunda kalan Zonguldaklılar ölmeye devam etmektedir. Zonguldak, hem ülke genelindeki ekonomik krizle, hem de bölgesel ekonomik krizle baş etmeye çalışmaktadır. Yani Zonguldak'ta çifte kriz yaşanmaktadır.

Sorunlar çözülmediği, yeni yatırımlar da yapılmadığı için Zonguldak'ta ortaya çıkan ve çözülmeyi bekleyen iki temel sorun vardır. Biri işsizlik diğeri ise kentin sürekli göç vermesidir.

Zonguldak'taki işsiz sayısı da maalesef günden güne artmaktadır.2018 yılında Zonguldak'taki kayıtlı işsiz sayısı 23 bin 108 kişi iken bu sayı 2019 yılında 38 bin 210 kişiye ulaşmıştır. Geçtiğimiz yıl, TTK'ya alınacak bin işçi için İŞKUR'a 35 bin 770 kişi başvurmuştur. Bu veriler, Zonguldak'taki işsiz sayısını sadece görünen kısmını oluşturmaktadır. İş bulma ümidi olmadığı için iş aramayı bırakan kişiler de düşünüldüğünde, işsiz sayısının 50 binleri bulduğunu söylemek mümkün olacaktır.

İşsizliğin bu kadar yükselmesi nedeniyle Zonguldak bugün en çok göç veren iller arasına girmiştir. Özellikle 2002'den bu yana Zonguldak nüfusu büyük oranda göç vermiş, emeğin başkenti olan kent bugün emeklinin başkenti olarak anılır hale gelmiştir.2002'de 627 bin 407 olan Zonguldak nüfusu, 2008'de 619 bine,2013'te 601 bine düşmüştür. TÜİK'in son verilerine göre; 2018 yılında 599 bin 698 olan Zonguldak nüfusu 2019 yılında 3 bin 645 kişi azalarak 596 bin 53'e düşmüştür. Son 10 yılda Zonguldak'ın nüfusu 23 bin kişi azalmıştır. Zonguldak nüfusundaki bu azalma esasında yıllardır devam etmektedir. Yaşanan bu genel ve bölgesel krizin sonucu olarak Zonguldaklılar çareyi başka yerlere göç etmekte bulmaktadır. Bir zamanlar tüm Türkiye'den göç alan ve Türkiye'nin Almanya'sı kabul edilen Zonguldak'ın verdiği göç nedeniyle, İstanbul'da, Bursa'da, Tekirdağ'da Zonguldaklılar mahalleri oluşmuştur. Yani Zonguldak, 18 yıllık AKP iktidarları boyunca hızla küçülmüş, yüksek oranda göç vermiştir.

Zonguldak'taki göçün durdurulamamasının ve işsiz sayısının yıldan yıla artmasının nedeni, Zonguldak'a çok uzun yıllardır herhangi bir yatırım yapılmamasıdır. Zonguldak AKP İktidarları boyunca kaderine terk edilmiştir. Ekonomiyi canlandıracak, işsizliği engelleyecek hiçbir girişim ya da yeni bir yatırım başlatılmamış, başlamış olan yatırımlar da bitirilememiştir. Zonguldak ekonomisinin can çekişmektedir. Yaşanan bu durgunluk nedeniyle iş yerleri de birer birer kapanmaktadır.

Son olarak EMKO AŞ, fabrikasının bulunduğu Bakacakkadı Beldesi'nde doğalgaz altyapısı olmaması nedeniyle Zonguldak'tan, Düzce'ye taşınmaya kararı aldığı basına yansımıştır. EMKO AŞ, kombi üretimi yapan bir şirkettir. Ancak kombi üretimi yapan bu şirketin bulunduğu yerde doğal gaz alt yapısı bulunmamaktadır. Şirket de yaptığı açıklamada; doğalgazın gelmesini 4 yıldır beklediklerini, Zonguldak'tan gitmek istemediklerini ancak verilen sözlerin tutulmadığını ifade etmiştir. EMKO AŞ, 27 yıldır Zonguldak'ta hizmet veren bir şirkettir. Doğrudan 200, dolaylı olarak da 1000 kişiye istihdam sağlayan bu şirket, 56 ülkeye ihracat yapmaktadır. Sağladığı katma değer ile Zonguldak'ın küçülen ekonomisine önemli katkılar sunan bir şirkettir.

EMKO ve benzeri şirketlerin Zonguldak yerine Düzce'yi tercih etmelerinin birincil sebebi yatırım teşvik derecelerindeki farklılıktır. Zonguldak, 2011 yılındaki sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi sıralamasına göre, 3'üncü derece yatırım teşvik bölgesi olarak belirlenmiştir. Zonguldak'ın komşusu Düzce ise 4'üncü derece yatırım teşvik bölgesindedir. Zonguldak sektörel teşviklerde zaten geri durumda iken bir de sınır komşusu olan Düzce'nin 4.derecede teşvik bölgesinde olması, yatırımların nerdeyse sıfırlanmasına neden olmuştur. Yeni yatırımcılar açısından bu durum Zonguldak'ın değil, Düzce'nin tercih edilmesi sonucunu doğurmuştur. Prim, vergi, elektrik, su gibi maliyet kalemleri açısından teşviklerden yararlanmak isteyen yatırımcıların çoğu Zonguldak'ı değil hemen yakınındaki Düzce'yi tercih etmiştir. Üstelik Zonguldak'ın yatırım teşviklerde 3, Düzce'nin ise 4.yatırım teşvik bölgesinde bulunması, EMKO örneğinde olduğu gibi mevcut yatırımcıların da Zonguldak yerine Düzce'yi, tercih etmesi sonucunu doğurmaktadır.

EMKO AŞ'nin Düzce'ye taşınması ile bu şirkette çalışanlar işsiz kalacak, kentin ekonomisi biraz daha küçülecektir. Ayrıca bu şekilde devam edilirse EMKO AŞ gibi hiçbir destek ve teşvik olmaksızın Zonguldak'ta faaliyet göstermek için çaba sarfeden pek çok şirket, Zonguldak'taki yatırımlarını teşvik dereceleri daha yüksek olan çevre illere taşıyacaktır. Bu da zaten işsizlik sarmalından kurtulamayan ve bu nedenle sürekli göç veren Zonguldak ve Zonguldaklıları daha büyük bir çıkmaza itecektir.

Bugün ülkemizde işçisinden memuruna, esnafından emeklisine kadar çalışan kesimdeki herkesi etkileyen bir ekonomik kriz bulunmaktadır. Bu kriz, çalışanları olduğu kadar, küçük - büyük bütün işletme ve şirketleri de ciddi bir şekilde etkiler hale gelmiştir. Bu nedenle köklü ve kurumsal pek çok şirket de dahil olmak üzere maliyetlerini düşürebilmek için her türlü alternatifi değerlendirmeyi tercih etmektedir.

Bu durumda Zonguldak gibi yatırım teşvik derecesi düşük olan şehirlerin hem yeni yatırımları çekmek hem de mevcut yatırımları korumak açısından nerdeyse hiç şansı bulunmamaktadır.

Ülkemizde yatırım teşvik bölgeleri SEGE'nin 2011 yılındaki raporuna göre belirlenmiştir. Aradan geçen 9 yılda bölgesel teşvikler açısından kriter kabul edilen pek çok parametrede ciddi değişiklikler olmuştur. Bu nedenle SEGE kriterleri gözden geçirilmeli, ekonomik yönlü olan kriterler ön plana çıkarılmalı ve teşvik bölgeleri yeniden belirlenmelidir. Bölgesel olarak Düzce ve Bartın'ın 4'üncü derece teşvik bölgesinde olması zaten kötü olan Zonguldak ekonomisini daha da kötü duruma sokmuştur. Bu nedenle Zonguldak hiç değilse komşu illeri olan Düzce ve Bartın gibi 4'üncü derece düzeyine çıkarılmalıdır. Aksi takdirde Zonguldak çok yakın bir gelecekte bir hayalet kent olacaktır.

Bu çerçevede;

Soru 1- Zonguldak'ta bulunan EMKO AŞ, 4 yıldır-söz verildiği halde-doğalgaz altyapısının yapılmaması nedeniyle Düzce'ye taşınma kararı almış, bu yönde de fizibilite çalışmalarını başlatmıştır. Zonguldak Bakacakadı Beldesinde söz verildiği halde şimdiye kadar doğalgaz alt yapı yatırımlarına başlanmamasının nedeni nedir?

Soru 2- EMKO AŞ yetkilileri tarafından fabrikanın bulunduğu bölgeye doğalgaz alt yapı yatırımlarının yapılması halinde, şirketin faaliyetlerine Zonguldak'ta devam edeceği açıklanmıştır. Fabrikanın bulunduğu Bakacakadı'ya doğalgaz bağlanacak mıdır?

Soru 3- Zonguldak'ın 3'üncü derece yatırım teşvik bölgesinde olması, sınır komşusu Düzce ve Bartın'ın ise 4'üncü derece yatırım teşvik bölgesinde olması nedeniyle Zonguldak'a yeni yatırımcılar gelmediği gibi mevcut yatırımcılar da teşviklerden faydalanabilmek için Düzce ya da Bartın'ı tercih etmektedir. Zonguldak'ın yatırım teşvik derecesinin yükseltilmesi düşünülmekte midir?

Soru 4- SEGE 2011'de kriter olarak kabul edilen parametrelerin tekrar gözden geçirilerek teşvik bölgelerinin yeniden derecelendirilmesi düşünülmekte midir?

CEVAPLAR:

Cevap 3-4- Ülkemizdeki yatırım teşvik mekanizması, kapsamlı ve çeşitlendirilmiş politika araç ve uygulamaları çerçevesinde, dinamik bir şekilde yürütülmektedir. Nitekim Zonguldak ilimiz; Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi kriterleri çerçevesinde 3. bölgede bulunmakla birlikte, buradaki OSB'lerde gerçekleştirilecek yatırımlar; vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi desteği açısından 4. bölge destek oran ve sürelerinden, öncelikli yatırım konularında yapılacak yatırımlar 5. bölge desteklerinden, orta-yüksek teknolojiyi yatırım konularında yapılan yatırımlar ise 4. bölge desteklerinden yararlandırılmaktadır.

Ayrıca, ithalat bağımlılığı yüksek olan ara malı veya ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar ile Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı (TOSHP) kapsamında Bakanlığımızca uygun görülen yatırımlarda; "stratejik yatırımlar" kapsamında desteklenebilmektedir. Yine teknolojik ve stratejik önemi haiz yatırımlar "Proje Bazlı Teşvik Sistemi" kapsamında avantajlı vergisel, finansal, istihdama ve yatırıma yönelik desteklerden yararlanabilmektedir.

Öte yandan, 2011 ve 2017 yıllarında gerçekleştirilen İl SEGE çalışmalarında; Zonguldak ilimizin durumu her iki çalışmada da kullanılan ortak değişkenler esas alınarak kıyaslandığında, hem değişkenin mutlak değeri bakımından hem de bu değere göre oluşan 81 il içindeki sıralaması bakımından iyileşme kaydettiği görülmektedir. Bu nedenle Zonguldak her iki çalışmada da 3. Kademe gelişmiş iller grubunda yer almıştır.

Bununla birlikte, yatırım teşvik mevzuatı ülkemizde ve küresel düzeyde yaşanan ekonomik ve politik gelişmeler çerçevesinde belirli aralıklarla gözden geçirilmekte, yatırımcıların ihtiyaçları doğrultusunda destek tutar ve oranlarında değişikliklere gidilerek revizyonlar gerçekleştirilmektedir.

Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) çalışmaları illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyelerini nesnel bir biçimde karşılaştıran ve güçlü istatistiki yöntemler kullanılarak yapılan bilimsel çalışmalardır.

Bu çalışmalarda sosyo-ekonomik gelişmişliği temsil eden değişkenler dikkate alınarak 81 ilimiz için SEGE skorları elde edilmekte ve bu skorlara göre bir sıralama oluşturulmaktadır. İllerin SEGE skorlarındaki doğal kırımlar dikkate alınarak iller altı gelişmişlik kademesine ayrılmaktadır. Ülkemizdeki mevcut yatırım teşvik sistemindeki bölgesel teşvikler de bu kademeleri dikkate almaktadır.

SEGE çalışmalarında 81 il, belirlenen değişkenlerin tamamı birlikte analiz edilerek elde edilen skorlara göre sıralanmaktadır. Bir ilin SEGE sıralamasının hesaplanmasında, kullanılan değişkenlerin mutlak değerleriyle birlikte o ilin herhangi bir değişkendeki değerinin diğer illere göre nispi durumu da etkili olmaktadır.

Mevcut teşvik sisteminde 2011 yılında yapılan İl-SEGE çalışması dikkate alınmaktadır. 61 farklı değişkenin kullanıldığı bu çalışmada Zonguldak 0,2758'lik skorla 29.sırada yer almaktadır. Düzce 0,1056'lık skorla 35.sırada yer alırken Bartın -0,1976'lık skorla 48.sırada yer almaktadır.

Zonguldak ili genel olarak istihdam, sağlık, mali ve erişilebilirlik göstergeleri itibarıyla alt kademede yer alan illerden daha iyi konumdadır. İl sosyal güvenlik kapsamında aktif çalışanların oranı ve ortalama kazanç verilerinde hem alt kademede yer alan illere göre hem de ülke ortalamasına göre aynı durum kişi başına sanayi elektrik tüketimi ve küçük sanayi işyeri sayısının Türkiye içerisindeki payında da geçerlidir. Erişilebilirlik göstergeleri açısından ilin havaalanına yakın olması ve demiryolu hattı varlığı da Zonguldak ilini üst sıralara taşımaktadır.

Bakanlığımızca il düzeyinde yapılan SEGE çalışmasının güncellenmesine ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir. Bu çalışmalarda ilgili tüm kurum ve kuruluşların da görüşü alınmaktadır. Kullanılan değişkenlerin sosyo-ekonomik gelişmişliği temsil etme yeteneğiyle birlikte güvenilir ve karşılaştırılabilir veri kaynağına sahip olmasına dikkat edilmektedir.